

LAUKO UGDOMOSIOS APLINKOS ŠIAULIŲ IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOSE: ATVEJO ANALIZĖ

Ramunė Burškaitienė, Rytis Vilkonis, Eglė Galkauskienė

Šiaulių universitetas, Edukologijos fakultetas

Įvadas

Siekiant išugdyti harmoningą asmenybę, gebančią kūrybiškai mąstyti bei kritiškai vertinti, būtina užtikrinti aukštą ugdymo(si) kokybę jau ikimokyklinio ugdymo pakopoje. Anot S. Neifacho (2010), pagrindiniai funkciniai priešmokyklinio ugdymo sistemos požymiai yra *vientisumas* ir *aplinka*. Sistemos vientisumas rodo jos organizuotumą (kaip visumos) laipsnį, atskleidžia sistemos savybių charakteristikas bei sąveiką tarp jų. Tarpusavyje susietų sistemos elementų vientisumas suteikia sistemai naują integruotą kokybę. Kokybė imama suvokti ne kaip paskirų sistemos elementų atitikimas tam tikram standartui, bet kaip visus sistemos elementus integruojanti komponentė. Sąvokos *aplinka* turinys ne ką mažiau sudėtingas. Ši sąvoka „savyje talpina“ ne tik visumą klimatinių ir / ar biotinių faktorių, veikiančių organizmą ar ekologinę bendruomenę bei lemiančių jų išgyvenimą. Ji apima ir žmogaus socialinę aplinką su jos elementais: gyvenvietėmis, kultūrinio paveldo objektais ir visais kitais antropogeniniais¹ objektais, kuriais atliepiami žmogaus poreikiai bei sudaromos galimybės vykti tam tikrai veiklai (Visuotinis enciklopedinis žodynas, 2005; Gaidys, 2007). Tarptautiniai ir nacionaliniai mokinių pasiekimų tyrimai² rodo, kad ikimokyklinukų ugdymas gerina mokinių pasiekimus, o longitudinaliai ekonominio naudingumo tyrimai, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos 2008 m. duomenimis, įrodė ir finansinę ikimokyklinio ugdymo naudą valstybei ir asmeniui.

Švietimo aprūpinimo standartuose³ (2011), teigiama, jog mokymosi aplinka kuriama ir turtinama vadovaujantis funkcionalumo, šiuolaikiškumo, estetiškumo, žmogaus saugos ir ergonomikos principais. Tačiau LR švietimą reglamentuojančiuose dokumentuose dominuoja reikalavimai, susiję su vaiko globa, saugumu, sveikata. Edukacinis aspektas išreikštas silpnai, trūksta tikslesnių, aiškesnių rekomendacijų ugdomosios aplinkos įrengimui užtikrinti. Santykiškai daug mažiau dėmesio skiriama ugdomosios aplinkoms lauke (Burškaitienė, 2011). Paradoksalu, tačiau daugelio ikimokyklinių ir / ar priešmokyklinių

ugdymą vykdančių įstaigų lauko ugdomoji aplinka, ir ne tik ji, neatitinka ir / ar prieštarauja jau patvirtintiems reikalavimams (pvz., HN⁴ – IV skyrius SKLYPAS / TERITORIJA, 22–25 punktuose nurodoma, kad: „Įstaigos sklypas / teritorija turi būti aptverta ne žemesne kaip 1,5 m aukščio tvora (realiai ši reikalavimą atitinka tik pavienės įstaigos visos Lietuvos mastu). Visi sklype / teritorijoje esantys įrenginiai turi būti saugūs, t. y. patikimai pritvirtinti, išdėstyti saugiu atstumu, turi atitikti vaikų amžių ir ūgį, ugdymo poreikius (dažniausiai šie įrenginiai, nors ir stengiamasi juos restauruoti, yra pasenę morališkai, ir jų funkcionalumas, estetiškumas ir tinkamumas naudoti nediskutuotini). Žaidimo aikštelėse turi būti sudarytos sąlygos vaikams apsaugoti nuo tiesioginių saulės spindulių ir kritulių. Dažniausiai pavėsinės ir / ar nameliai, jei jie yra, nebetenkina šiandieninių poreikių. Žaidimų aikštelės, atsižvelgiant į žaidimų pobūdį, turi būti padengtos saugia dangą (daugeliu atvejų „saugi dangą“ – tai tik nūdienos fantomas, ne daugiau) <...>“).

Vienas iš *Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtros programos*⁵ 2011–2013 metams laukiamų rezultatų yra ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programų vykdančių ugdymo įstaigų aprūpinimas ugdymo priemonėmis bei įranga. Ruošiamasi atnaujinti ir pritaikyti racionaliam naudojimui ne tik vidaus, bet ir lauko aplinką. Nepaisant to, kad LR švietimą reglamentuojantys dokumentai pakankamai aiškūs ir sistemingi, ugdymo realybė rodo ką kita. Dėl minėtų priežasčių lauko ugdomosios aplinkos, kaip sėkmingos ugdymo(si) prielaidos, tyrimai Lietuvos ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigose, yra svarbūs ir savalaikiai.

Tyrimo tikslas – remiantis Šiaulių miesto atveju, išsiaiškinti, kokie gamtinės ir antropogeninės aplinkos objektai vyrauja ikimokyklinio ugdymo įstaigų lauko ugdomose aplinkose ir kokie veiksniai daro įtaką esamai situacijai.

Tyrimo metodika ir organizavimas

Tyrimui pasirinkta kokybinio tyrimo strategija. Siekiant išsiaiškinti ikimokyklinių įstaigų lauko ugdomųjų aplinkų, būklę 2012 m. balandžio–ge-

¹ Antropogeninė aplinka – žmogaus poreikiams pritaikyta aplinka, kurioje vyksta jo veikla (pagal G. Gaidį, 2007).

² Pagal *Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtros 2011–2013 metų programoje* pateikiamus duomenis.

³ PATVIRTINTA LR švietimo ir mokslo ministro 2011 m. gruodžio 12 d. įsakymu Nr. V-2368.

⁴ PATVIRTINTA Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. balandžio 22 d. įsakymu Nr. V-313.

⁵ PATVIRTINTA Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. kovo 1 d. įsakymu Nr. V-350.

gužės mėnesiais Šiauliuose atliktas žvalgomas tyrimas. 16 iš 28 Šiaulių miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigų (57 proc.) apžiūrėtos lauko ugdomosios aplinkos ir atlikta vadovų apklausa. Numatant tyrimui įstaigas, atsižvelgta į tai, kad į imtį patektų skirtingų miesto mikrorajonų ikimokyklinio ugdymo įstaigos.

Tyrimo metodai – stebėjimas ir apklausa raštu, pateikiant atviro tipo klausimus. Tyrimo instrumentas – stebėjimo protokolas. Stebėjimo objektai suskirstyti į gamtinės ir antropogeninės aplinkos pažinimo dalykus, o gamtinės aplinkos objektai – į gyvosios ir negyvosios gamtos. Fiksuojant gyvosios gamtos objektus, apsiribota sumedėjusiais augalais (medžiais, krūmais), kurie skirstyti į lapuočius ir spygliuočius.

Apklausti trijų stebėtų ikimokyklinio ugdymo įstaigų vadovai. Pasirinktos įstaigos, pasižyminčios skurdžiausia ir turtingiausia lauko ugdomąja aplinka. Informantų prašyta susipažinti su stebėjimo rezultatais ir pakomentuoti. Interviu rezultatai analizuoti kokybinės teksto analizės metodu.

Tyrimo rezultatai ir jų analizė

Šiaulių miesto ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą teikiančių įstaigų teritorijos pakankamai erdvi, tačiau daugelis jų netinkamai suprojektuotos (edukaciniu požiūriu) ir dėl to neefektyviai naudo-

amos. Dauguma antropogeninių objektų neatlieka savo paskirties (pvz., mašinų stovėjimo aikštelės, dėl mūsų visuomenėje vyraujančio nemandagaus vairavimo stiliaus, nenaudojamos pagal jų tiesioginę paskirtį. Taip stengiamasi užtikrinti ugdytinių saugumą, tačiau konfliktinėje situacijoje atsiduria tėvų, kaip paslaugos užsakovų, poreikių tenkinimas ir kt.).

Išanalizavus stebėjimo duomenis, vadovaujantis užfiksuotais gyvosios gamtos ir antropogeninės aplinkos objektais (1 lentelė) ir jų kiekiu, galima konstatuoti, jog biologinė įvairovė ikimokyklinių ugdymo įstaigų teritorijose yra skurdi. Įrenginiai, žaidimų centrai, inventoriai, skirtas aktyvios, smalsios, sąmoningos bei aplinkai neabejingos asmenybės ugdymui, neretai yra morališkai pasenęs, neergonomiškas mobilumo, funkcionalumo prasme, o dar blogiau, jei jų iš viso nėra. Vadovaujantis atlikto stebėjimo duomenimis, galima teigti, kad dokumentu *Priešmokyklinio ugdymo priemonės samprata* (2003) patvirtinti priešmokyklinių ugdymo priemonių sudarymo principai, nuostatos bei funkcijos, kuriuose akcentuojamas tinkamų sąlygų sudarymas vaiko poreikių, interesų, vertybinių nuostatų, pažintinės veiklos formų, būdų ir vaikų kultūros plėtojei yra įgyvendinami tik iš dalies.

1 lentelė. *Gamtinės ir antropogeninės aplinkos ob-*

jektai ikimokyklinio ugdymo įstaigų teritorijose

KATEGORIJA	PASKIRTIS	OBJEKTAI
Pažintinės kompetencijos ir vertybinių nuostatų ugdymas	Priemonės / inventoriai aplinkosauginių-gamtamokslinių įgūdžių formavimui	Pastogės (2); nameliai (7); inkilai (11); komposto dėžės (1); šiltnamiai (1)
	Priemonės / inventoriai smulkiosios motorikos lavinimui	Smėlio dėžės (16); akmenų takeliai (1)
	Gamtinė aplinka (sumedėję augalai)	<i>Lapuočiai</i> : ąžuolai (1); beržai (11); klevai (14); kaštonai (12); liepos (44); uosiai (5); alksniai (11); gluosniai (2) <i>Spygliuočiai</i> : eglės (30); pušys (11); tujos (59)
	Specialūs ugdomieji takai / erdvės kūrybinių galių plėtojimui	Mobilūs lauko molbertai (1); grindinys tinkamas piešimui kreida (16)
Sveikatos saugojimo kompetencijos ir sveiko gyvenimo būdo įgūdžių ugdymas	Įranga stambiosios motorikos lavinimui	Mediniai kompleksiniai žaidimų centrai (5); laipynės (16); čiuožyklos (10); sūpynės (10); stacionari krepšinio / tinklinio įranga (8)
	Eismo aplinkos imitacinė įranga	Perėjos (3); šviesoforai (2)
	Aplinkos suvokimo (orientacinių – geografinių įgūdžių) ugdymas	Labirintai (2)

Visose tyrimo dalyvavusių ikimokyklinių ugdymo įstaigų teritorijose užfiksuotas vienas bendras objektas – smėlio dėžė. Remiantis *Priešmokyklinio ugdymo priemonės samprata* (2003), smėlis priskiriamas prie pagrindinių rekomenduojamų priemonių pažinimo kompetencijai ugdyti. „Dėl savo fizinių savybių smėlis yra puiki terpė simbolinei raiškai.

Smėlyje galima pirštu ar kitu daiktu palikti žymes, vaizduoti judėjimą – jo jėgą, kryptį, ilgį ir greitį. Jame galima kurti reljefą (kalvas, plokščias vietas, vandens telkinius, tunelius, duobes, slėptuves ir pan.), jį galima kasti, maišyti su vandeniu ir lipdyti įgyvendinant įvairiausias fantazijas“ (Šukytė, 2011). Vaikas į gyvenimą gamtinėje bei antropogeninėje

aplinkoje atsineša savo erdvės pojūtį (Brochmann, 2007). Todėl ne tik smėlis, bet piešimas ant grindinio yra vienas paprasčiausių ir dažniausiai naudojamų metodų / priemonių, leidžiantis atsiskleisti vaiko pojūčiams, patirtiems ryšyje su aplinka, bei neįreminantis vaiko vaizduotės popieriaus lapo kontūruose. Tikėtina, kad daugelyje ikimokyklinio ugdymo įstaigų grindinys pasitelkiamas pažintinės-meninės kompetencijos lavinimui užtikrinti ir įgyvendinti. *Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtros 2011–2013 metų* programoje pateikiamais duomenimis, beveik kas penktoje (iš viso 123) įstaigoje įrengtos patalpos neatitinka teisės aktų reikalavimų, kas tryliktoje (50) ikimokyklinio ugdymo įstaigoje netin-

kamai prižiūrimos patalpos ir įranga. Vadovaujantis anksčiau pateiktais duomenimis, daugelyje LR ikimokyklinio ugdymo įstaigų, dirbančių pagal individualias ugdymo programas, vaikų poreikius atspindi tik formaliai: jų ugdymo turinys per platus arba per siauras. Tas pat sakytina ir apie ugdymą lauke.

Siekiant įvertinti ir paaiškinti stebėjimo metu ikimokyklinio ugdymo įstaigų teritorijose užfiksuotą situaciją, apklausti ikimokyklinio ugdymo įstaigų atstovai. Apklausos rezultatai susisteminti 2 lentelėje. Komentuodami gamtinę aplinką, informantai teigiamai įvertino faktą, kad kai kuriose ikimokyklinio ugdymo įstaigose pedagogiškai kryptingai sodinami augalai (edukacinėms erdvėms atskirti).

2 lentelė. *Ikimokyklinio ugdymo įstaigų lauko ugdomųjų aplinkų situacija ir ją lemiantys veiksniai*

SITUACIJOS VERTINIMAS		
LABIAU TEIGIAMAS NEI NEIGIAMAS	LABIAU NEIGIAMAS NEI TEIGIAMAS	
<ul style="list-style-type: none"> Lauko teritorijos apželdintos (1 lentelė), yra iš augalų formuojamų alėjų, labirintų, atskirų žaidimo plotų formavimo pavyzdžių Yra smėlio dėžių, taip pat laipynių, pastogių, medinių kompleksinių žaidimo centrų, suolelių, mobilaus inventoriaus pavyzdžių (išnešamų sūpuoklių, išnešamų futbolo vartų, krepšio stovų) 	<ul style="list-style-type: none"> Materialinės bazės lauko turinimas kol kas nėra įstaigos prioritetinė sritis, nes rūpinamasi naujų neformaliojo ugdymo specialistų darbo aplinkų sukūrimu (kineziterapinės salės, muzikos instrumentų įsigijimas) Įstaigoje trūksta lauko įrenginių, yra pasenusių, neatliekančių savo funkcijų – smėlio dėžės (nendgiamos arba sulūžusios), laipynės, čiuožyklos (metalinės, nesaugios, ir kt.) 	
VEIKSNIAI		
VISUOMENĖS NUOSTATOS	APSAUGA	FINANSAVIMAS
<ul style="list-style-type: none"> Ugdymas, nors ir deklaruojama kitaip, vis dar orientuotas į suaugusįjį, t. y. „ugdymą prie stalo“, daugelį metų mokytojas, šiuo atveju auklėtojas, dirbo, kitaip sakant, vadovavo „iš užstalės“, o ugdymas, kuris atliepia vaiko poreikius, veda mus į „kiemą“, t. y. ugdymas po atviru dangumi tampa ugdymo patalpoje tąsa, ir akivaizdu, kad gamtinę aplinką su visu jos daiktiškumu galima pavadinti „enciklopedija“, kurią vaikas patiria, pajaučia, suvokia, atranda ir t. t. Ko galima tikėtis iš visuomenės, kuomet ugdančioji įstaiga, kuri turėtų būti autoritetas, yra ne tik formalių įstatymų, bet dar blogiau kamuojama baimių (vadybiniu požiūriu egzistuojantys, neretai su logika prasilenkiantys momentai; tėvų neišprusimas ir dėl to kylantys nesusipratimai) Visuomenės suvokimas, kad mažam žmogui mažai reikia, atliepia ir finansų paskirstymą, neretai investuojama neanalizuojant investicijų išliekamosios vertės 	<ul style="list-style-type: none"> Darželių teritorijos nėra apsaugotos nuo pašalinių lankytojų, chuliganizmo, vandalizmo pasireiškimo, todėl didelės investicijos į lauko aplinkas nepasiteisina Mikrorajonų gyventojų naudojimas įstaigos inventoriumi, vandalizmo atvejais 	<ul style="list-style-type: none"> Nepakankamas ikimokyklinių įstaigų finansavimas Kokybiški, higienos ir saugumo reikalavimus atitinkantys lauko įrenginiai, skirti darželiams, yra neadekvačiai brangūs dabartiniame kontekste Dizainerių paslaugos per brangios

Teigiamai vertindami antropogeninę aplinką, informantai pažymi tai, kad teritorijos nėra visiškai tuščios – jose yra smėlio dėžių, laipynių, suolelių, pastogių, mobilaus inventoriaus pavyzdžių. Neigiami vertinimai susiję su bendra ikimokyklinio ugdymo politika, ikimokyklinio ugdymo įstaigų materialinės bazės tobulinimo finansavimo prioritetinėmis sritimis. Lauko aplinkos tobulinimas edukaciniu aspektu kol kas nėra prioritetinė sritis. Dauguma priemonių, naudojamų ugdymui, yra praėjusio šimtmečio palikimas.

Paaiškindami situaciją lemiančius veiksnius, informantai daugiausia dėmesio skyrė visuomenės nuostatoms, kurios atspindi ir ikimokyklinio ugdymo įstaigos mikrorajono gyventojų vandališką elgesį, ir švietimo politiką, finansavimo prioritetines sritis, nežiūrint įvairiuose dokumentuose bei įstatymuose įtvirtintos vaiko teisės turėti tokias gyvenimo ir ugdymosi sąlygas, kokių reikia jo fizinei, intelektualinei, dvasinei, socialinei bei dorovinei raidai. Visuomenės „akademizuotas“ požiūris į mažo vaiko ugdymą, ugdymo kokybę bei jo svarbą, yra vienas

svarbiausių kriterijų, komplikuojančių lėtą švietimo sistemos bei atskirų jos grandžių kaitą. Teritorijų

apželdinimo situacijos paaiškinimo analizė susisteminta 3 lentelėje.

3 lentelė. *Veiksniai, lemiantys ikimokyklinio ugdymo įstaigų teritorijų apželdinimą*

KATEGORIJA	TEIGINIAI
Kompetencijos stoka	Teritorijų apželdinimas ir įrengimas yra bendruomenės prerogatyva, tačiau įstaiga neturi tokių kompetencijų turinčių ar specialaus išsilavinimo specialistų. <...> yra tiesiog taip, kad kažkada kažkas savo nuožiūra „suprojektavo“, pasodino, tiesiog, kad būtų, o ne dėl to, kad dar ir edukacijai pasitarnautų <...> taip yra tikriausiai todėl, kad nėra suvokimo, jog aplinka turi būti trečiasis ugdantysis, talkinantis pedagogui <...> Augmenijai suaugti ir suformuoti teritorijos landšaftą reikia ne 5 metų, tai ilgalaikis procesas. <...> Augalai sodinti prieš daugelį metų, manytume, kad tuo metu buvo tokios galimybės išigyti tokių rūšių sodinukų
Pragmatinis požiūris	<...> Įstaigų teritorijos apželdintos augmenija, kuri lengviausiai prisitaiko prie mūsų klimato ir dirvožemio; <...> Augmenija nereikalauja išskirtinės priežiūros

Informantų nuomone, gamtinė aplinka ikimokyklinio ugdymo įstaigose yra ilgalaikių procesų, kuriems darė įtaką ir vis dar daro politinės-ekonominės nuostatos, kompetencijos stoka, įskaitant nesuvoktą lauko aplinkos edukacinį reikšmingumą. Situacija veikia ir ekonominės aplinkybės šalyje, ribotas finansavimas, verčiantis apibrėžti sąnaudas, prioritetinių sričių skaičių, sprendimus priimti vadovaujantis ekonomiais, o ne ugdymo kokybės tobulinimo kriterijais.

Išvados

- Šiaulių miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigų lauko edukacinė aplinka daugeliu atvejų yra
  - skurdi*: iš 17 antropogeninės aplinkos objektų, fiksuotų stebėjimo metu, tik 3 jų pažymėti visuose 16 stebėtų ikimokyklinio ugdymo įstaigų: smėlio dėžės, grindinys, tinkantis piešimui kreida, ir laipynės; ikimokyklinių įstaigų augalija nepasižymi rūšine įvairove, vyrauja eglės ir tujos (ugdymo įstaigos augmenija iš esmės mažai skiriasi nuo augmenijos kapinėse); apželdinimas daugeliu atveju neturi ryšio su ugdymu;
  - skirtinga*, nežiūrint vyraujančio bendro politinio, kultūrinio fono ir istorinės patirties, nes nevienoda ikimokyklinio įstaigų pedagogų, vadovų kompetencija.
- Pedagogai, ikimokyklinio ugdymo įstaigų steigėjai ir švietimo politikai per mažai skiria dėmesio ugdymo įstaigų lauko aplinkos edukacinėms funkcijoms. Tai lemia iki šiol vyraujanti į suaugusįjį orientuota ugdymo vaikystėje samprata, politiniai ir kultūriniai veiksniai.
- Vienas iš veiksnių, trukdančių šiuo metu tobulinti lauko ugdomasias aplinkas, yra nepakankama ikimokyklinės įstaigos teritorijos apsauga, kaip

ilgametės švietimo įstaigų atvirumo politikos pasekmė. Kadangi teritorijos lengvai pasiekiamos visiems, augalija ir įrengimai nukenčia nuo aplinkinių gyventojų vandalizmo, abejingumo, asmeninių interesų. Tai vienas svarbiausių edukacinės aplinkos kūrimo ir tobulinimo trukdžių.

Literatūra

- Burškaitienė R., 2011, Ugdomosios aplinkos tradicinėje Lietuvos ikimokyklinėje įstaigoje: ekspertinis vertinimas. *Jaunųjų mokslininkų darbai*. Nr. 4 (33). P. 6–12.
- Brochmann I., 2007, *Vaikų piešinių paslaptys*. Vilnius: Presvika.
- Gaidys G., 2007, Žmogaus teisė į sveiką aplinką: šios teisės atsiradimo ir formavimosi teisinės prielaidos Europos Sąjungoje. *Jurisprudencija*. Nr. 3(93). P. 61–68.
- Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtros 2011–2013 metų programa*, 2011, [žiūrėta 2012-09-02], prieiga per internetą: <[http://www.smm.lt/ugdymas/docs/Programa-2011-03-01\(minstr.%20pasir\).pdf](http://www.smm.lt/ugdymas/docs/Programa-2011-03-01(minstr.%20pasir).pdf)>.
- Lietuvos higienos norma HN 75:2010 „Įstaiga, vykdanči ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programą. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“, 2010, [žiūrėta 2012-08-19], prieiga per internetą <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=371081&p_query=&p_tr2=>>.
- Neifachas S., 2010, Priešmokyklinio ugdymo sistemos valdymo funkcijų teorinis-prakseologinis kontekstualizavimas Lietuvos švietimo politikos kaitos procesuose. *Daktaro disertacija*. Šiauliai: Šiaulių universitetas.
- Priešmokyklinio ugdymo priemonės samprata*, 2003, [Žiūrėta 2012-08-19], prieiga per internetą: <http://www.siauliai.lt/svietimas/priemones_samprata.pdf>.
- Šukytė G., 2011, *Terapija smėlio dėžėje*. <<http://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/bendri-straipsniai/terapija-smelio-dezeje10635>>. [2012-08-10].

9. *Švietimo aprūpinimo standartai*, 2011, <http://www.smm.lt/ugdymas/bendrasis/docs/Svietimo%20aprupinimo%20standartai%202011_12_12.pdf>. [2012-07-10].
10. *Visuotinis enciklopedinis žodynas*, 2005, Vilnius: Gamta.

ŠIAULIAI CITY PRE-SCHOOL OUTDOOR EDUCATIONAL ENVIRONMENTS: A CASE STUDY

Ramunė Burškaitienė, Rytis Vilkonis, Eglė Galkauskienė

Summary

In order to develop a balanced personality who is able to think creatively and to evaluate critically, there is a need to ensure a high level of education (learning), the quality of pre-school education. According to S. Neifachas (2010), the pre-school education system must meet the main functional characteristics and integrity of the environment. International and national student achievement studies show that children's participation in early childhood education improves students' achievement, and economic performance of longitudinal studies (Economic Co-operation and Development, 2008) show the financial benefits of early childhood education. Despite the fact that the Ministry of Education manages documents quite sufficiently clearly and systematically, the educational reality proves something else. For these reasons, the research on the field of educational environment as successful education assumes Lithuanian pre-school institutions is important and timely. This study was intended to explore natural and anthropogenic objects in the pre-school learning environments as well as influencing factors. In order to explore educational environments in Šiauliai city pre-schools, outdoor educational environments of 16 pre-schools (57 per cent of all Šiauliai city pre-schools) were observed in April–May, 2012. Observation and interview were the main research methods. The observation protocol was the research instrument. Objects were divided into natural and anthropogenic. In order to explore the factor influencing nowadays situation recorded during the observation, three pre-school representatives have been interviewed. Informants represented pre-school institutions having the poorest and richest outdoor environments. Informants were asked to get acquainted with the observation results and to comment on the situation. According to the research results, the following conclusions were formulated: 1) outdoor educational environment in Šiauliai city pre-schools a) is mostly poor: only 3 out of 17 anthropogenic environmental objects recorded during observation were found in all 16 pre-schools: a sandbox, a paving suitable for chalk drawing and climbing facilities. The analysis of biodiversity in pre-schools' territories shows a poor situation, too: a spruce and a thuja are the predominant plants. It can be stated that the planting in many cases is not associated with education (the same species are grown both in pre-schools' territories and cemeteries); b) differ among institutions, despite the same political, cultural background and historical experience. This suggests that differences are based on different competence of pre-school pedagogues and managers; 2) there are some examples of good practice in outdoor environment design and usage that could be used to start changing the situation; 3) the situation is caused by too little attention to the educational function of environment in shaping the pre-school territory which is based on the adult-centred education conception, political and cultural factors; 4) the protection of pre-school territory from the outside is one of the main factors impeding the development of outdoor educational environments. If the area is easily accessible for all, pre-school territory suffers from vandalism, indifference, self-interest exaltation in the society. This prevents the development of pre-school territories by the innovative pre-school communities.

Key words: pre-school education, outdoor educational environment, case study.

LAUKO UGDOMOSIOS APLINKOS ŠIAULIŲ IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOSE: ATVEJO ANALIZĖ

Ramunė Burškaitienė, Rytis Vilkonis, Eglė Galkauskienė

Santrauka

Harmoningai asmenybei, gebančiai kūrybiškai mąstyti bei kritiškai vertinti, išugdyti būtina užtikrinti aukštą ugdymo(si) kokybę jau ikimokyklinio ugdymo pakopoje. Priešmokyklinio ugdymo sistemos pagrindiniai funkciniai požymiai yra *vientisumas* ir *aplinka*. Tarptautiniai ir nacionaliniai mokinių pasiekimų tyrimai rodo, kad tinkamas vaikų ikimokyklinis ugdymas gerina mokinių pasiekimus, o longitudinaliniai ekonominio naudingumo tyrimai įrodė ir finansinę ikimokyklinio ugdymo naudą valstybei ir asmeniui. Tyrimai apie lauko ugdomąją aplinką, kaip sėkmingo ugdymo(si) prielaidą Lietuvos ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigose, yra svarbūs ir savalaikiai. Šiuo tyrimu, remiantis Šiaulių miesto atveju, išaiškinti ikimokyklinio ugdymo įstaigų lauko ugdomose aplinkose vyraujantys gamtinės ir antropogeninės aplinkos objektai ir veiksniai, darantys įtaką esamai situacijai. 2012 m. balandžio – gegužės mėnesiais atliktas stebėjimas 16 iš 28 Šiaulių miesto ikimokyklinių įstaigų (57 proc.). Ikimokyklinės įstaigos pasirinktos taip, kad į tyrimo imtį patektų skirtingų miesto mikrorajonų ikimokyklinio ugdymo įstaigos. Remiantis tyrimo rezultatais, galima teigti, kad Šiaulių miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigų lauko edukacinė aplinka daugeliu atvejų yra skurdi. Iš 17 antropogeninės aplinkos objektų tik trys būdingi visoms 16 stebėtų ikimokyklinio ugdymo įstaigų. Tai smėlio dėžės, grindinys, tinkantis piešimui kreida ir laipynės. Augenija nepasižymi rūšine įvairove, vyrauja eglės ir tujos. Apželdinimas dažniausiai nesiejamas su ugdymu. Situaciją lemia per mažas pedagogų, ikimokyklinio ugdymo įstaigų steigėjų ir švietimo politikų dėmesys ugdymo įstaigų lauko aplinkos edukacinėms funkcijoms. Jį lėmė iki šiol vyraujanti į suaugusįjį orientuota ugdymo vaikystėje samprata, politiniai ir kultūriniai veiksniai. Vienas iš veiksnių, trukdančių tobulinti lauko ugdomąsias aplinkas, yra nepakankama ikimokyklinės įstaigos teritorijos apsauga. Kadangi teritorijos lengvai pasiekiamos visiems, augalija ir įrengimai nukenčia nuo aplinkinių gyventojų vandalizmo, abejingumo, asmeninių interesų. Tai vienas svarbiausių edukacinės aplinkos kūrimo ir tobulinimo trukdžių.

Prasminiai žodžiai: ikimokyklinis ugdymas, lauko ugdomoji aplinka, atvejo analizė.

Įteikta 2012-09-25